

RECENZJA
rozprawy doktorskiej mgr Kingi Kajzer
na temat: „PARTYCYPACJA SPOŁECZNA JAKO CZYNNIK KSZTAŁTUJĄCY
BEZPIECZEŃSTWO LOKALNE NA PRZYKŁADZIE
GMIN WIEJSKIEJ I MIEJSKIEJ LUBARTÓW (MIASTA LUBARTÓW)”

1. Ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Społeczność lokalna to zbiorowość zamieszkująca określone terytorium, charakteryzująca się silnie rozwiniętymi więziami społecznymi, wspólnymi interesami oraz poczuciem tożsamości i przynależności do danego miejsca. Stanowi kluczowy podmiot bezpieczeństwa lokalnego, będąc zarówno jego beneficjentem, jak i aktywnym uczestnikiem jego kształtowania. Przyjmując, jak pisze Doktorantka, że jednym z kluczowych przejawów zaangażowania obywateli w sprawy publiczne jest partycypacja społeczna, która stanowi nie tylko fundament demokratycznego państwa, lecz także istotny czynnik budowania kapitału społecznego, zaufania oraz współodpowiedzialności za społeczność lokalną, to za zasadne należy uznać, że podjęty w rozprawie doktorskiej problem z punktu oczekiwań społecznych jest niezwykle istotny, a z naukowego punktu wymagał rozstrzygnięć, m.in. co do zdiagnozowania zakresu i sposobu oddziaływania partycypacji społecznej na bezpieczeństwo lokalne mieszkańców gmin wiejskiej i miejskiej Lubartów oraz zidentyfikowania działań, które mogą zwiększyć zaangażowanie tych społeczności w procesy związane z zapewnianiem bezpieczeństwa. Należy ponadto podkreślić aktualność podjętej tematyki oraz jej znaczenie dla rozwoju teorii w tym zakresie oraz praktyki stosowanych na tym polu rozwiązań. Ponadto recenzowana dysertacja może stanowić istotne uzupełnienie dotychczasowego stanu wiedzy w obszarze bezpieczeństwa lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem jego

determinantów.

Praca obejmuje 374 strony, w tym 307 stron tekstu podstawowego, 13 stron bibliografii, 3 strony spisów rysunków, tabel i wykresów oraz 46 stron załączników. Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia. Integralną jej część stanowi wymieniona bibliografia, a także załączniki, w których Autorka zawarła kwestionariusze ankiety i wywiadu oraz raport z przeprowadzonych wywiadów eksperckich.

Rozdział pierwszy *Metodyczne podstawy badań* wskazuje na posiadanie przez Autorkę usystematyzowanej wiedzy na temat metodologii prowadzenia badań naukowych. Autorka przyjęła, że proces badawczy, postrzegany jako całościowy schemat działań, które podejmuje się w celu wytworzenia wiedzy, będzie się składał z kilku etapów. Stąd też w rozdziale tym został określony m.in. przedmiot badań, jak również zostały sformułowane problemy badawcze i cele badawcze oraz zostały postawione hipotezy: centralna i robocze. W dalszej części Doktorantka wskazała zmienne i wskaźniki badawcze oraz metody, techniki i narzędzia badawcze. Ponadto przedstawiła organizację procesu badań oraz dokonała krytycznej analizy literatury przedmiotu. Zaznaczyć należy, że rozważania rozdziału pierwszego zostały poprzedzone opisem sytuacji problemowej oraz identyfikacji luki badawczej. Zaprezentowany w niniejszym rozdziale schemat postępowania badawczego tworzy ramy dla dalszych etapów badań teoretyczno-empirycznych, których wyniki zostały przedstawione w kolejnych częściach dysertacji.

Część merytoryczną pracy rozpoczyna rozdział drugi *Rola społeczności lokalnej w procesie kształtowania bezpieczeństwa*, w którym na wstępie Doktorantka przedstawia społeczność lokalną jako podmiot bezpieczeństwa postrzeganego jako „dobro wspólne” wszystkich członków owej społeczności. Określenie roli społeczności lokalnych w kształtowaniu bezpieczeństwa wymaga uprzedniej identyfikacji wyzwań, stąd też w dalszej części zostały zidentyfikowane, cyt.: „wyzwania i zagrożenia w środowisku lokalnym”. Mając na uwadze użycie w tytule podrozdziału 2.3. zwrotu „wyzwania i zagrożenia”, co zresztą zostało naukowo wyjaśnione w treści przedmiotowego podrozdziału, proszę w trakcie obrony przedstawić zależności między wyzwaniem a zagrożeniem, przypisując konkretne wskazane w podrozdziale zdarzenia (sytuacje) wyzwaniom bądź zagrożeniom dla bezpieczeństwa lokalnego. Rozdział drugi zamykają

kwestie poświęcone systemowi bezpieczeństwa lokalnego oraz lokalnej polityce bezpieczeństwa.

Rozdział trzeci *Partycypacja społeczna w warunkach polskich i wybranych państw* Autorka rozpoczyna od genezy i rozwoju sposobów partycypacji społecznej. Następnie Autorka podjęła próbę przedstawienia społecznego kontekstu kształtowania bezpiecznych przestrzeni oraz opisała założenia Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa, a także programu prewencyjnego „Razem Bezpieczniej”. W ostatnim podrozdziale Doktorantka przedstawiła partycypację społeczną na przykładzie wybranych państw, tj. Wielkiej Brytanii, Holandii i Szwecji. W toku prowadzonych badań, poświęconych partycypacji społecznej na przykładzie wybranych państw europejskich, wykazano zróżnicowane podejście do angażowania obywateli w procesy związane z poprawą bezpieczeństwa i jakości życia. Nie mniej jednak każdy z opisanych modeli ukazuje, jak ważna jest aktywna rola obywateli w kształtowaniu jakości życia w społecznościach lokalnych, a jednocześnie odzwierciedla specyfikę kulturową i organizacyjną poszczególnych krajów.

Rozważania naukowe kolejnego rozdziału *Partycypacja społeczna i bezpieczeństwo lokalne na przykładzie gmin wiejskiej i miejskiej Lubartów (miasta Lubartów)* Doktorantka rozpoczyna od określenia organizacyjno-prawnego wymiaru partycypacji społecznej. W dalszej części przedstawia partycypację społeczną w praktyce gminy wiejskiej Lubartów i miasta Lubartów, a także dokonuje charakterystyki wybranych podmiotów bezpieczeństwa oraz stanu porządku i bezpieczeństwa publicznego w badanych gminach. Jak wynika z przeprowadzonych badań, wspólne pozostają kategorie zagrożeń dla obu gmin, różnice dotyczą natomiast charakteru i uwarunkowań tych zagrożeń.

Biorąc pod uwagę zarówno tytuł rozdziału czwartego *Partycypacja społeczna i bezpieczeństwo lokalne na przykładzie gmin wiejskiej i miejskiej Lubartów (miasta Lubartów)*, jak i tytuł rozprawy doktorskiej *Partycypacja społeczna jako czynnik kształtujący bezpieczeństwo lokalne na przykładzie gmin wiejskiej i miejskiej Lubartów (miasta Lubartów)* w trakcie obrony proszę o wskazanie różnicy między zakresem przedmiotowym obu tytułów w kontekście wyników badań. Ponadto proszę o przedstawienie relacji między pojęciami: „porządek”, „porządek publiczny”, „bezpieczeństwo publiczne” oraz „bezpieczeństwo i porządek publiczny”, gdyż w przyjętej strukturze tytułu podrozdziału

4.4. występują „porządek i bezpieczeństwo publiczne”, a w przywołanych materiałach źródłowych, m.in. w „Informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego...”, występuje zwrot „bezpieczeństwo i porządek publiczny”, a w innych częściach przywołanego podrozdziału „porządek publiczny” (s. 185).

Przeprowadzone w rozdziałach 2-4 rozważania teoretyczne pozwoliły na określenie ram funkcjonowania partycypacji społecznej w obszarze bezpieczeństwa lokalnego. Uzyskane wyniki, niewątpliwie o znaczącej wartości poznawczej, wymagały jednak uzupełnienia o wyniki uzyskane poprzez zastosowanie empirycznych metod badawczych. Stąd też w ocenie recenzenta za najbardziej wartościowy rozdział recenzowanej pracy należy uznać rozdział piąty *Partycypacja społeczna w kształtowaniu bezpieczeństwa lokalnego w świetle badań empirycznych oraz proponowane kierunki zmian*. W rozdziale tym Doktorantka zawarła wyniki badań empirycznych uzyskanych z zastosowaniem metody sondażu diagnostycznego w postaci technik: ankiety i wywiadu, a także sformułowała wnioski będące efektem przeprowadzonych własnych badań naukowych. Podkreślić należy, że zrealizowany proces badawczy pozwolił na opracowanie autorskiej propozycji zmian w obszarach: organizacyjno-prawnym, instytucjonalnym oraz w zakresie komunikacji z mieszkańcami.

W *Zakończeniu* Doktorantka odnosi się do sformułowanych problemów badawczych oraz postawionych do nich hipotez, osiągając przy tym założony cel oraz weryfikując pozytywnie elementy głównej hipotezy badawczej. Należy zaznaczyć, że w wyniku przeprowadzonych badań naukowych zostały opracowane wnioski, będące kolejnym krokiem w dziedzinie pozyskania wiedzy użytecznej i naukowej, pozwalającej na wykorzystanie rezultatów badań w praktycznej działalności organów samorządu terytorialnego. Na uwagę zasługuje fakt, że Doktorantka, uwzględniając uzyskane wyniki badań oraz opracowane wnioski końcowe i rekomendacje, na koniec proponuje kierunki dalszych badań naukowych.

Podsumowując, oceniając ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, w oparciu o dokonaną przez Doktorantkę analizę literatury stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Kingi Kajzer prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

2. Ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora.

W procesie poznania naukowego istotne jest właściwe określenie procedury badawczej. Wymagane jest zatem zidentyfikowanie sytuacji problemowej, przedmiotu badań, postawienie problemów badawczych i hipotez roboczych, a także określenie celu poznania naukowego. W recenzowanej rozprawie Doktorantka do rozstrzygnięcia problemu zastosowała metodę naukową, której główne składniki dostrzega się w opisie procedury badawczej zawartej w rozdziale pierwszym *Metodyczne podstawy badań*.

W procesie badań Doktorantka określiła przedmiot badań, główny problem badawczy i problemy szczegółowe, stawiając do nich hipotezy, a także wskazała cele badawcze, poprzedzając ich sformułowanie przedstawieniem sytuacji problemowej. Dla osiągnięcia założonego celu rozprawy oraz właściwego przeprowadzenia badań Doktorantka sformułowała główny problem badawczy o następującej treści: „Czy i w jakim zakresie partycypacja społeczna kształtuje bezpieczeństwo mieszkańców gmin wiejskiej oraz miejskiej Lubartów (miasta Lubartów) oraz jakie działania mogą zwiększyć zaangażowanie tych społeczności w zapewnianie bezpieczeństwa lokalnego?” Ponadto zasadnie uznała, że rozwiązanie głównego problemu badawczego wymaga rozwiązania problemów szczegółowych. Za prawidłowo określoną należy uznać główną hipotezę, nazywaną przez Doktorantkę również hipotezą centralną. Przy czym pojawia się pewna refleksja naukowa związana z użyciem w treści głównego problemu partykuły pytającej „czy”, gdyż na takie pytanie zasadniczo odpowiadamy przez potwierdzenie lub zaprzeczenie (tak/nie), czego w konsekwencji brakuje w hipotezie głównej. W związku z użyciem wspomnianego terminu „hipoteza centralna” w trakcie obrony proszę o wskazanie źródła pochodzenia owego terminu. Jednocześnie zaznaczyć należy, że hipotezy szczegółowe zostały postawione w oparciu o problemy szczegółowe, zatem nastąpiła korespondencja problemów szczegółowych z hipotezami szczegółowymi.

W trakcie procesu badawczego Autorka zastosowała zarówno teoretyczne, jak i empiryczne metody badawcze. Teoretyczne metody badawcze posłużyły głównie do przygotowania rozdziałów drugiego, trzeciego i czwartego, w których kluczową rolę odegrała metoda analizy i krytyki piśmiennictwa oraz analiza aktów prawnych. Cenny

materiał badawczy wniosły do rozprawy wyniki badań z wykorzystaniem empirycznych metod badawczych, m.in. z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego w postaci techniki ankiety i techniki wywiadu oraz analizy lokalnych dokumentów.

Badania naukowe w formie techniki ankiety, z wykorzystaniem narzędzia badawczego w postaci kwestionariusza ankiety, zostały przeprowadzone wśród mieszkańców. Dobór respondentów miał charakter celowy, ponieważ wybrano konkretne jednostki administracyjne, tj. gminę wiejską i gminę miejską Lubartów, oraz charakter losowy. Łącznie w badaniu z wykorzystaniem techniki ankiety wzięło udział 721 osób, z których 290 zamieszkiwało gminę wiejską Lubartów, a 431 gminę miejską. Do opracowania pytań wykorzystano kilka technik, w tym technikę pytania zamkniętego, technikę skali szacunkowej, technikę pytań półotwartych, technikę pytań tabelarycznych, a także skalę Likerta. Zrealizowany proces badawczy umożliwił uzyskanie danych na temat percepcji bezpieczeństwa mieszkańców wskazanych dwóch jednostek administracyjnych.

Z kolei badania naukowe w formie techniki wywiadu „eksperckiego”, z wykorzystaniem narzędzia badawczego w postaci kwestionariusza wywiadu, zostały przeprowadzone z trzema przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo oraz trzema reprezentantami jednostek samorządu terytorialnego. Mimo szczegółowego uzasadnienia kryteriów doboru tzw. ekspertów (s. 237), co zasługuje na podkreślenie, wątpliwość budzi wskazanie respondentów jako ekspertów, a nie np., jak zostało zapisane na s. 236, jako specjalistów, co w konsekwencji powinno skutkować ograniczeniem zastosowanej techniki tylko do techniki wywiadu. Jednocześnie zaznaczyć należy, że przeprowadzone wywiady pełnią w procesie badawczym dualną rolę. Po pierwsze, ich wyniki stanowiły uzupełnienie oraz umożliwiły pogłębienie wniosków wynikających z badań ilościowych, a po drugie, dostarczyły materiału służącego wypracowaniu kierunków zmian w określonych obszarach.

W ocenie recenzenta, w kontekście posiadania przez Doktorantkę umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, na szczególną uwagę zasługuje podrozdział 1.7. *Proces badawczy i jego ograniczenia*, w którym Doktorantka przedstawiła przebieg procesu badawczego, wskazując jednocześnie na ograniczenia z nim związane oraz podrozdział 5.4. *Weryfikacja hipotez*, opisujący sposób operacjonalizacji zmiennych

oraz logikę wnioskowania, prowadzącą do oceny hipotez szczegółowych i hipotezy głównej.

Zaznaczyć należy, że Doktorantka potwierdziła znajomość problematyki, stanowiącej przedmiot badań oraz nabyła umiejętności samodzielnego redagowania tekstu naukowego. Posiada również umiejętność dostrzegania i formułowania problemów naukowych, ich przyczyn i skutków.

Podsumowując, Doktorantka poprawnie skonstruowała warstwę metodologiczną dysertacji, co wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez mgr Kingę Kajzer.

3. Ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

Mając na uwadze ocenę czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego bądź stanowi oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej, za najbardziej wartościowy materiał recenzowanej rozprawy zasadne jest uznać rozdział piąty *Partycypacja społeczna w kształtowaniu bezpieczeństwa lokalnego w świetle badań empirycznych oraz proponowane kierunki zmian*, który stanowi prezentację wyników badań uzyskanych z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego w postaci techniki ankiety oraz techniki wywiadu. Przyjęty przez Doktorantkę uporządkowany proces badawczy pozwolił na szczegółowe poznanie zarówno teoretycznych, jak i praktycznych uwarunkowań partycypacji społecznej w gminach wiejskiej i miejskiej Lubartów. W konsekwencji tego możliwe było sformułowanie rekomendacji w konkretnych obszarach, które zostały zaproponowane w podrozdziale 5.5. *Propozycje rozwiązań w zakresie partycypacji społecznej w obszarze bezpieczeństwa lokalnego*. Doktorantka przyjęła założenie, że skuteczność proponowanych rozwiązań wymaga ich dostosowania do specyficznych uwarunkowań funkcjonowania danej gminy. W związku z tym część rekomendacji odnosi się bezpośrednio do gminy wiejskiej, część do gminy

miejskiej, natomiast wybrane rozwiązania mają charakter uniwersalny i mogą być stosowane w obu jednostkach samorządu terytorialnego. Ponadto, w każdym z wyróżnionych obszarów problemowych sformułowano zestaw rekomendacji ukierunkowanych na zwiększenie skuteczności działań w kontekście bezpieczeństwa lokalnego, co z jednej strony stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, z drugiej natomiast stanowi oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze społecznej.

W efekcie podjętego trudu naukowego Doktorantka osiągnęła założone cele badawcze, tzn. zdiagnozowała zakres i sposób oddziaływania partycypacji społecznej na bezpieczeństwo lokalne mieszkańców gmin wiejskiej i miejskiej Lubartów oraz zidentyfikowała działania, które mogą zwiększyć zaangażowanie tych społeczności w procesy związane z zapewnianiem lokalnego bezpieczeństwa. Dopełnienie stanowią wspomniane rekomendacje w zakresie partycypacji społecznej w obszarze bezpieczeństwa lokalnego.

Podsumowując wyniki przeprowadzonych badań naukowych wykazały istnienie dodatniego związku pomiędzy poziomem partycypacji społecznej a poziomem bezpieczeństwa mieszkańców gminy wiejskiej i miejskiej Lubartów. Dodatkowo potwierdzono, że wyższy stopień zaangażowania społeczności lokalnych w procesy decyzyjne oraz inicjatywy związane z bezpieczeństwem lokalnym sprzyja poprawie poziomu bezpieczeństwa. Tym samym partycypacja społeczna stanowi istotny czynnik wzmacniający bezpieczeństwo lokalne zarówno w środowisku wiejskim, jak i miejskim.

Rozprawę doktorską Pani mgr Kingi Kajzer, stanowiącą indywidualny dorobek Autorki, w której pomyślnie został rozwiązany złożony problem naukowy, zaliczam do wartościowych opracowań o charakterze teoretyczno – empirycznym. Jednocześnie należy wskazać, że rozprawa, z uwagi na charakter rozpatrywanego problemu, wnosi nowe elementy w sferze społecznej w zakresie możliwości wykorzystania rezultatów badań w doskonaleniu rozwiązań na rzecz lokalnego bezpieczeństwa.

.

4. Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska Pani mgr Kingi Kajzer na temat: *Partycypacja społeczna jako czynnik kształtujący bezpieczeństwo lokalne na przykładzie gmin wiejskiej i miejskiej Lubartów (miasta Lubartów)*:

- prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną mgr Kingi Kajzer w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie,
- wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez mgr Kingę Kajzer,
- stanowi oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze społecznej.

Wnoszę zatem o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pani mgr Kingi Kajzer i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Robert Solo